

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ PROBLEMLERİNİN ANNE VE ÖĞRETMEN DEĞERLENDİRİLMELERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

A COMPARATIVE STUDY ON MOTHERS' AND TEACHERS' EVALUATION OF BEHAVIOR PROBLEMS OF CHILDREN ATTENDING PRESCHOOL EDUCATION

Gülden UYANIK BALAT*, Zeynep ŞİMSEK**, Berrin AKMAN***

ÖZET: Bu çalışmada okul öncesi eğitimi alan altı yaş grubu çocukların davranış sorunlarının aileleri ve öğretmenleri tarafından değerlendirilmelerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 60 erkek 61 kız çocuk olmak üzere 121 çocuğun annelerinden ve öğretmenlerinden veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak 4-18 yaş Çocuk ve Gençlerde Davranış Değerlendirme Ölçeği(CBCL/4-18) ve Öğretmen Bilgi Formu (TRF /5-18) kullanılmıştır. Çocuk ve Gençlerde Davranış Değerlendirme Ölçeğinin ve Öğretmen Bilgi Formunun alt testlerinde anne ve öğretmen arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde düşük ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=0.183$ $r= 0.355$, $p<0.05$) Dışa Yönelim sorunlarında korelasyon katsayının ($r=0.361$), İçe Yönelim sorunlarına ($r=0.238$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Toplam problemde ise orta düzeyde anlamlı ($r=0.298$, $p<0.05$) bir ilişki belirlenmiştir. Bulgular araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerine, sosyoekonomik düzeylerine, anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre incelenmiştir. Çocuklarda davranış sorunlarının tek kaynaktan alınan bilgilerle değerlendirilemeyeceği gösterilmiş ve annelerin sorun davranış olarak algıladığı bir alanın eğitimciler tarafından sorun olarak değerlendirilmediği yada tam tersinin mümkün olduğu bu çalışma ile gösterilmiştir. Öğretmen görüşlerinin önemine dikkat çekilmiştir.

Anahtar sözcükler: çocuk ve gençlerde davranış değerlendirme ölçeği (cbcl/4-18, trf/5-18), öğretmen, aile, okul öncesi

ABSTRACT: This study aims to make a comparative analysis of families' and teachers' evaluation of behavior problems among children at the age of six, receiving preschool education. The data of the study were collected from the mothers and teachers of 60 male and 61 female children. Data collection instruments are Child Behavior Checklist for Ages 4-18 (CBCL/4-18) and Teacher Report Form (TRF/5-18).The correlations between mothers and teachers in the subtests of Child Behavior Checklist and Teacher Report Form show that the relationship is of low and intermediate significance ($r=0.183$ $r= 0.355$, $p<0.05$). The correlation coefficient is higher for externalizing problems ($r=0.361$), compared to internalizing problems ($r=0.238$). The relationship is of intermediate significance for the problems as a whole ($r=0.298$, $p<0.05$). The findings were analyzed by the sex and socioeconomic status of children as well as by the educational level of their parents.In this study it was shown that behaviour problem, in children could not be evaluated with the information caring out from only one source. It was found out that some behaviour, that can be perceived by mothers as a problematic might be not regarded as a problem by teachers. Sometimes the opposite situation is also possible. So the view and opinion of teachers having interactions with children should be regarded in studying related child behaviours.

Keywords: child behaviour checklist(cbcl/4-18, trf/5-18), teacher, parent, preschool

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönemdeki çocukların sorun davranışlarının önlenmesinde erken tanı ve önleme programları onların daha sonra ortaya çıkacak olan sorun davranışlarının sağaltımında oldukça önemlidir. Çocukluk çağı ruhsal sorunlarının ele alınmasında genel olarak iki özellik üzerinde durulmaktadır. Bunlar, çocuğun davranışı ile çocuğun içinde yaşadığı toplumdaki yetişkinlerin (anne-baba, öğretmen, klinisyen gibi) o davranışı algılayışı ve değerlendirmesidir. Toplumdaki kişilerin tutum ve inançları çocuğun davranışının sağlıklı ya da sağlıksız olduğunu belirleyen önemli etkenlerdir. Bununla birlikte çocuğun biyolojik yapısı, bilişsel işlevleri ve mizacı ile yetişkinin

beklentileri ve iki taraf arasındaki etkileşim de davranış üzerinde etkili olmaktadır (Weisz ve Eastman, 1995; akt. Erol ve ark. 1998).

*Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Okul öncesi Öğretmenliği A.B.D..gbalat@marmara.edu.tr

**Doç..Dr. Harran Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,zsimsek@harran.edu.tr

***Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği A.B.D. bakman@hacettepe.edu.tr

Etkili erken müdahale ve önleme çalışmalarındaki en önemli noktalardan biri de varolan sorun davranışlarının uygun materyal ve yöntemlerle tesbit edilebilmesidir. Araştırmacılar ve eğitimcilerin okul öncesi dönemdeki çocukların davranış sorunlarının değerlendirilmesindeki zorluklara sıklıkla dikkat çektikleri belirtilmektedir. Bunun nedenlerini ise çocuklardan kendi davranışları hakkında bilgi sağlamanın klinik ve psikiyatrik değerlendirmelerdeki güçlüğü ve doğrudan gözlemlerin ise oldukça masraflı olduğu şeklinde açıklamaktadırlar. Bu nedenle de anne ve eğitimcilerden alınan bilgilerin çocuğun sorunlarını değerlendirmede karşılaştırmalı olarak kullanılması gerekmektedir. (Cai ve ark. 2004).

Araştırmacılar pek çok sorun oluşturabilecek potansiyel faktörlerin anne ve eğitimcilerin görüşlerinin uzlaştığı ve uzlaşmadığı maddelerin incelenmesiyle tesbit edilebileceğini belirtmektedirler. Bu faktörlerin davranış ölçekleri (Achenbach ve ark. 1987, Briggs-Gowan ve ark. 1996), yaş, klinik statü (Epkins 1996, Kolko ve Kazdin 1993), bilgi veren karakteristik özellikler (Youngstrom ve ark. 2000) ve sosyoekonomik özelliklerin (Gagnon ve ark. 1992, Youngstrom ve ark. 2000) olduğu belirtilmektedir.

Pek çok araştırmacı okul öncesi dönemdeki davranış sorunlarının ilerleyen yaşlardaki yaşamda ciddi davranış problemlerine, (Duncan ve ark.1994, Stormont 2002) sosyal davranış sorunlarına (Mendez ve ark.2002) ve akademik güçlülere (Tombling ve ark.2000) yol açabileceğini belirtmektedir.

Çocuklarda psikopatoloji riskini arttıran bazı risk etmenleri saptanmıştır. Bu risk etmenleri; doğum öncesi (pre-natal) komplikasyonlar, nörokimyasal dengesizlik, organik bozukluklar, düşük zeka düzeyi, sosyal yetersizlik, dikkat sorunları, okuma güçlüğü, apati, duygusal olgunlaşma düzeyinde gecikme, özgüven eksikliği, düşük sosyo-ekonomik koşullar, aile bireylerinde psikolojik bozukluk, çocuk istismarı, stresli yaşam olayları, düzensiz (kaotik) aile yapısı, aile içi çatışmalar ve iletişim sorunları, ebeveynlerle zayıf bağlar, akran grubunda dışlanma, yabancılaşma, izolasyon ve okul başarısızlığı olarak sıralanabilir. Gelişim karmaşıktır ve bir bozukluğa yol açan tek bir nedenden yada risk faktöründen söz etmek çoğunlukla olası değildir (Greenberg ve ark.,2001., Akt.Gökler, 2003). Uzunlamasına çalışmalarda çocukluk döneminde ciddi davranış sorunları nedeniyle akranları tarafından reddedilen çocuklar (Wood ve ark.2000) ve bu sorunların gençlik dönemi boyunca yol açtığı daha ciddi sorunları incelenmektedir (Laird ve ark. 2001).

Gelişimde okul öncesi yıllar, iletişimin, sosyal etkileşimin, dil becerilerinin, kendilik değerinin gelişimi açısından kritik yıllardır. Erken çocukluk döneminde, eğitim ortamları, çocuğa davranış örüntülerinin değişimi ve gelişimi için, sosyal etkileşim, taklit, oyun arkadaşlığı gibi olanaklar ve uyumsal davranış geliştirme için yeterli modeller sunmaktadır (Odom,2000, Akt. Kargı,Erkan, 2004).

Okul öncesi dönem çocuğun gelişiminde kritik deneyimlerin yaşandığı ve gözlemlendiği yıllardır. Bu dönemdeki çocukların sorun davranışlarının önlenmesinde çoklu bilgi kaynaklarından yararlanılması, erken tanı ve önleme programlarının planlanması ve daha sonra ortaya çıkacak olan sorun davranışlarının sağaltımı için gereklidir.

Bu çalışmada okul öncesi eğitimi alan altı yaş grubu çocukların davranışlarının psikolojik belirtiler yönünden anneleri ve öğretmenleri tarafından değerlendirilmelerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın örnekleme, Ankara il merkezinde yer alan özel ve resmi ilköğretim okullarından 7 okul rastgele örnekleme yöntemiyle seçilerek oluşturulmuştur. Bu okulların anasınıflarına devam eden çocuklar arasından sınıf listelerinden tesadüfi olarak seçilen 60 (%49.6) erkek ve 61 (%50.4) kız çocuğun anneleri ve öğretmenleri çalışmaya katılmıştır. Seçilen 7 farklı ilköğretim okulunun anasınıfında görev yapan 9 öğretmen ve 121 anneden çocuklara ilişkin bilgiler toplanmıştır. Bu çocukların annelerinin öğrenim durumları değerlendirildiğinde 37'sinin (%30.8) ilkököl ya da ortaokul mezunu oldukları, 30'unun (%25) lise, 53'ünün (%44.2) ise üniversite mezunu oldukları saptanmıştır. Babaların öğrenim durumu incelendiğinde: 32'si (%26.4) ilkököl ya da ortaokulu bitirdiklerini, 29'u

(%24.0) lise mezunu olduklarını, 60'ı ise (%49.6) üniversite mezunu olduklarını bildirmişlerdir. Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi (SED) değerlendirildiğinde 40 ailenin (%33.1) alt SED, 39 ailenin (%32.2) orta SED, 42 (%34.7) ailenin ise üst SED oldukları saptanmıştır.

2.1. Veri Toplama Araçları

2.1.1. 4-18 yaş Çocuk ve Gençlerde Davranış Değerlendirme Ölçeği (CBCL/4-18)

Bu ölçek 4-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin yeterlik alanları ve sorun davranışlarını anne-babalardan elde edilen bilgiler doğrultusunda değerlendirmek amacıyla Achenbach ve Edelbrock (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk çocuklarına uyarlama çalışmaları Erol ve arkadaşları (1998) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 20 yeterlik 118 problem maddesinden oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin yeterlilik ile ilgili maddeleri değerlendirmeye alınmamıştır. Çocuk ve gençlerde davranış ve duygusal sorunları tanımlayan 118 madde değerlendirilmiştir. Sorun davranışlar son altı ayda görülme sıklık derecesine göre 0,1 ve 2 olarak derecelendirilir ve maddeler çeşitli alt ölçekler içinde gruplandırılır. Ölçekten İçe Yönelim ve Dışa Yönelim gibi iki ayrı davranış belirti puanı elde edilmektedir. İçe Yönelim grubunu “Sosyal İçe Dönüklük, somatik Yakınmalar, Anksiyete/Depresyon” Dışa Yönelim grubunu ise “Suça Yönelik Davranışlar ve Saldırgan Davranışlar” alt testlerinin toplamı oluşturmaktadır. Ayrıca her iki gruba da girmeyen Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları ve Dikkat Sorunları da ölçekte yer almaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach alpha katsayısı ile hesaplanmış ve katsayılar İçe Yönelimde .82, Dışa Yönelimde .81 ve Toplam Problemde .88 olarak bulunmuştur.

2.1.2. Öğretmen Bilgi Formu (TRF)

Öğretmen Bilgi Formu 5-18 yaş grubu öğrencilerin okula uyumunu ve sorun davranışlarını öğretmenlerden elde edilen bilgiler doğrultusunda standart bir biçimde değerlendirebilmek amacıyla Achenbach ve Edelbrock tarafından 1986 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin 1983 Formunun uyarlama ve standardizasyon çalışmaları Füsün Akkök ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ölçeğin 1991 formu ise, Neşe Erol tarafından 1992 yılında yeniden gözden geçirilmiş, eski ve yeni formlar arasındaki farklılıklar belirlenmiş ve yeni bir uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçeğin tutarlılık katsayısı, Toplam Problemde .88 olarak saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı 2340 çocuk ve gencin puanları üzerinden elde edilen Cronbach alpha katsayısı ile hesaplanmış ve katsayılar İçe Yönelimde .82, Dışa Yönelimde .81 ve Toplam Problemde .87 olarak bulunmuştur (Erol ve ark. 1998). Bu çalışmada 118 problem maddesinden oluşan ölçeğin ikinci bölümü olan sorun davranışlar bölümü değerlendirilmiştir.

2.1.3. Bilgi Formu

Çocukların sosyodemografik özelliklerini tesbit etmek üzere araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda çocuğun devam ettiği okul, yaşı, cinsiyeti, anne ve babanın eğitim düzeyine ilişkin sorular yer almıştır. Ayrıca çocukların ailelerinden kendilerini hangi sosyoekonomik düzeye ait hissetlerine ilişkin bir soruya yer verilmiştir. Sosyoekonomik düzeylerin belirlenmesinde ailelerin kendi görüşleri ve çocukların eğitimcilerinin ailelerin sosyoekonomik düzeylerine ilişkin görüşlerinden yararlanılmıştır.

Bu araştırma ilişkisel tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır.

3. BULGULAR

Okul öncesi eğitimi alan çocukların davranış sorunları 4-18 yaş Çocuk ve Gençlerde Davranış Değerlendirme Ölçeği (CBCL/ 4-18) ve Öğretmen Bilgi Formu kullanılarak anneleri ve öğretmenleri tarafından değerlendirilmeleri karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve bulgular Tablo 1 ile Tablo9 arasında tartışılmıştır.

Tablo 1: CBCL/4-18 ve TRF Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Sorun Davranışlar	Korelasyon katsayısı	Anamlılık düzeyi
Sosyal içe dönüklük	0.193	0.034
Somatik sorunlar	0.210	0.021
Anksiyete/depresyon	0.263	0.004
Sosyal sorunlar	0.355	0.000
Düşünce sorunları	0.183	0.045
Dikkat sorunları	0.347	0.000
Suçta Yönelik Davranışlar	0.346	0.000
Saldırgan davranışlar	0.352	0.000
İçe Yönelim	0.238	0.009
Dışa Yönelim	0.361	0.000
Toplam problem	0.298	0.001

Tablo 1’de görüldüğü gibi alt testlerde anne ve öğretmen görüşlerine göre puanlar arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde ($r = 0.183 - 0.355$) düşük ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, Dışa Yönelim sorunlarında korelasyon katsayısının ($r = 0.361$) İçe Yönelim sorunlarına ($r = 0.238$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Toplam problemde ise orta düzeyde ($r = 0.298$) anlamlı bir ilişki belirlenmiştir

Tablo 2: CBCL 4-18 Yaş Grubu Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı ve Anamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	Erkek N=60 Ortalama SD		Kız N=61 Ortalama SD		Toplam N=121 Ortalama SD		t değeri (p)
Sosyal içe dönüklük	1.10	1.88	0.93	1.27	1.01	1.60	0.567 (0.572)
Somatik sorunlar	0.43	0.99	0.21	0.58	0.32	0.81	1.487 (0.140)
Anksiyete/depresyon	2.28	2.83	1.96	1.92	2.12	2.41	0.719 (0.474)
Sosyal sorunlar	1.23	1.16	0.72	0.95	0.98	1.08	2.664 (0.009)
Düşünce sorunları	0.42	0.83	0.16	0.45	0.29	0.67	2.084 (0.039)
Dikkat sorunları	1.87	2.02	1.25	1.68	1.55	1.87	1.834 (0.069)
Suçta Yönelik Davranışlar	0.93	1.22	0.49	0.69	0.71	1.01	2.449 (0.016)
Saldırgan davranışlar	4.58	4.39	3.26	3.17	3.91	3.86	1.898 (0.060)
İçe Yönelim	3.80	4.85	3.11	3.04	3.45	4.03	0.933 (0.352)
Dışa Yönelim	5.52	5.21	3.75	3.62	4.62	4.55	2.162 (0.033)
Toplam problem	15.20	14.14	10.67	9.89	12.91	12.34	2.044 (0.043)

Tablo 2’de çocukların cinsiyetine göre anneleri tarafından bildirilen puanların ortalama ve standart sapmaları ile anlamlılık düzeyleri verilmiştir. İki ortalama arasındaki farkı karşılaştırmada t testi kullanılmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi, anneler İçe Yönelim ve Dışa Yönelime girmeyen Sosyal Sorunlar ($p=0.009$) ve Düşünce sorunları ($p=0.039$) alt ölçekleri açısından erkek çocukların (Sosyal Sorunlar $\bar{x}=1.23$), Düşünce Sorunları $\bar{x}=0.42$) kız çocuklara (Sosyal Sorunlar $\bar{x}=0.72$, Düşünce sorunları $\bar{x}=0.45$) göre anlamlı düzeyde daha sorunlu olduklarını bildirmişlerdir. Anneler İçe Yönelim sorunları açısından cinsiyetler arasında farklılık bildirmezken ($p=0.352$), Dışa Yönelim sorunları açısından yine erkek çocukların daha sorunlu olduklarını bildirmişlerdir ($\bar{x}=5.52$), ($p=0.033$). Testin tümü açısından değerlendirildiğinde ise erkek çocukların $\bar{x}=15.20$, kızlara göre $\bar{x}=10.67$ anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları izlenmektedir ($p=0.04$).

Tablo 3: TRF Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı ve Anlamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	Erkek N=60		Kız N=61		Toplam N=121		t değeri (p)
	Ortalama	SD	Ortalama	SD	Ortalama	SD	
Sosyal içe dönüklük	1.40	2.05	1.74	2.19	1.57	2.12	-0.875 (0.383)
Somatik sorunlar	0.15	0.55	0.25	0.81	0.20	0.69	-0.762 (0.447)
Anksiyete/depresyon	3.65	3.40	3.72	3.30	3.70	3.31	-0.117 (0.907)
Sosyal sorunlar	1.45	2.08	1.31	2.05	1.38	2.05	0.369 (0.713)
Düşünce sorunları	0.32	0.75	0.31	0.74	0.31	0.74	0.038 (0.969)
Dikkat sorunları	4.66	5.68	3.27	4.78	3.96	5.27	1.455 (0.148)
Suçta Yönelik Davranışlar	0.65	1.02	0.41	0.84	0.53	0.94	1.410 (0.161)
Saldırgan davranışlar	6.10	8.21	5.25	7.48	5.67	7.83	0.598 (0.551)
İçe Yönelim	5.05	4.71	5.54	4.48	5.30	4.68	0.710 (0.479)
Dışa Yönelim	6.75	8.97	5.66	7.96	6.20	8.46	0.710 (0.479)
Toplam problem	18.53	17.75	16.31	16.07	17.4	16.89	0.722 (0.472)

Tablo 3' de öğretmenler tarafından bildirilen puanların cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Tablo izlendiğinde, öğretmenler 6 yaş çocuklarında sorun davranışların cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediğini bildirmişlerdir ($p>0.05$).

Tablo 2 ve Tablo 3'deki bulgular karşılaştırmalı olarak incelendiğinde ailelerin çocuklara karşı daha toleranslı olduğu ve pek çok davranış sorun olarak algılamadıklarını veya öğretmenlerin çocukları daha sorunlu olarak algıladığını da gösterebilir. Bu durum eğitimcilerin ve ailelerin çocukların sorun davranışlarını değerlendirmedeki farklı bakış açılarının da bir göstergesidir ve bu nedenle verilerin çoklu bilgi kaynaklarından elde edilmesi verilerin güvenilirliği artıran bir etken olmaktadır.

Tablo 4: CBCL 4-18 Yaş Grubu Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinden Alınan Puanların Ailelerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine (SED) Göre Dağılımı ve Anlamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	Alt SED N=40		Orta SED N=39		Üst SED N=42		F değeri (p)
	Ortalama	SD	Ortalama	SD	Ortalama	SD	
Sosyal içe dönüklük	0.45	0.88	0.92	1.49	1.64	1.99	6.29 (0.003)
Somatik sorunlar	0.01	0.01	0.13	0.47	0.81	1.17	14.19 (0.001)
Anksiyete/depresyon	0.83	1.08	2.25	2.49	3.24	2.69	12.26 (0.001)
Sosyal sorunlar	0.60	0.74	0.89	1.14	1.40	1.17	6.31 (0.002)
Düşünce sorunları	0.02	0.15	0.23	0.81	0.60	0.73	8.428 (0.001)
Dikkat sorunları	0.50	0.84	1.38	1.69	2.71	2.12	18.72 (0.001)
Suçta Yönelik Davranışlar	0.25	0.49	0.48	0.82	1.36	1.20	17.40 (0.001)
Saldırgan davranışlar	2.10	2.27	3.46	4.18	6.07	3.80	13.52 (0.001)
İçe Yönelim	1.28	1.63	3.31	3.87	5.67	4.65	15.01 (0.001)
Dışa Yönelim	2.35	2.44	3.95	4.78	7.43	4.49	16.95 (0.001)
Toplam problem	5.15	4.40	10.89	11.33	12.92	12.35	30.14 (0.001)

Tablo 4'de ailelerin sosyo-ekonomik düzeyine göre annelerden elde edilen puanların dağılımı verilmiştir. Ortalamalar arasındaki farkı test etmek için tek yönlü varyans analizi yöntemi kullanılmıştır. Tablo 4'de görüldüğü gibi alt sosyoekonomik düzey annelerin çocuklarının Toplam Problem puan ortalamaları $\bar{x}=5.15$, orta sosyo ekonomik düzey annelerin çocuklarının Toplam Problem puan ortalamaları $\bar{x}=10.89$ ve üst sosyo ekonomik düzey annelerin çocuklarının Toplam Problem puan ortalamaları $\bar{x}=12.92$ olduğu görülmektedir. Buna göre alt sosyo-ekonomik düzeye sahip anneler çocuklarını orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye göre daha az sorunlu olarak bildirmişlerdir. Bu durum

ailelerin çocuklarını sorunsuz olarak algılamasının yanında çocuk gelişimi ve eğitimi hakkındaki bilgilerinin yetersizliğinden de kaynaklanabilir. Alt sosyoekonomik düzey ailelerde çocuk sayısı diğer ailelerle karşılaştırıldığında genellikle daha fazladır. Ailedeki diğer çocuklarla birlikte aile çocuğun sorunlarını izleyebilmek için her çocuğa yeterli düzeyde zaman ayıramayabilir. Konuyla ilgilenen araştırmacılara ailedeki çocuk sayısının da değerlendirilmesi önerilebilir.

Tablo 5: TRF Ölçeğinden Alınan Puanların Ailelerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine (SED) Göre Dağılımı ve Anlamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	Alt SED N=40 Ortalama SD		Orta SED N=39 Ortalama SD		Üst SED N=42 Ortalama SD		F değeri (p)
	Sosyal içe dönüklük	1.90	2.66	1.15	1.58	1.64	
Somatik sorunlar	0.18	0.81	0.23	0.67	0.19	0.59	0.067 (0.935)
Anksiyete/depresyon	3.20	2.77	3.36	3.56	4.45	3.55	1.741 (0.180)
Sosyal sorunlar	1.38	1.97	1.16	2.39	1.59	1.82	0.461 (0.632)
Düşünce sorunları	0.25	0.66	0.28	0.69	0.40	0.86	0.495 (0.611)
Dikkat sorunları	4.02	4.78	3.31	5.47	4.52	5.57	0.538 (0.586)
Suçta Yönelik Davranışlar	0.38	0.70	0.41	0.91	0.78	1.11	2.471 (0.089)
Saldırgan davranışlar	4.88	6.96	5.20	8.03	6.85	8.45	0.754 (0.473)
İçe Yönelim	4.98	4.66	4.64	4.62	6.21	4.72	1.289 (0.279)
Dışa Yönelim	5.25	7.51	5.61	8.74	7.64	9.03	0.956 (0.387)
Toplam problem	16.08	14.88	15.00	18.14	20.92	17.30	1.444 (0.240)

Tablo 5’de izlendiği gibi, öğretmenler sosyo-ekonomik düzeye göre İçe Yönelim ($p>0,05$), Dışa Yönelim ($p>0,05$) ve Toplam Problemden ($p>0,05$) sosyoekonomik düzeylere göre anlamlı bir farklılık bildirmemişlerdir. Eğitimcilerin farklı sosyoekonomik düzey çocukların değerlendirmeleri arasında farklılığın olmaması ise eğitimcilerin tüm çocuklara eşit yaklaşımla ve objektif davrandıklarını gösterebilir. Tablo 4 ve tablo 5 birlikte incelendiğinde diğer gruplarla karşılaştırıldığında alt sosyoekonomik düzey annelerin çocuklarında daha az sorun davranış belirttikleri görülmüştür (Toplam Problem $\bar{x}=5.15$). Fakat eğitimcilerle karşılaştırıldığında eğitimcilerin farklı sosyo ekonomik düzeydeki her çocuk grubunu annelere göre daha fazla sorunlu olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Örneğin alt sosyoekonomik düzey annelerin çocuklarının Toplam Problemden puan ortalamaları $\bar{x}=5.15$ iken öğretmenlerin değerlendirmelerinde alt sosyoekonomik düzey çocukların Toplam Problem puan ortalamaları $\bar{x}=16.08$ ’dir.

Tablo 6: CBCL 4-18 Yaş Grubu Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinden Alınan Puanların Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı ve Anlamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	İlk+Orta N=32 Ortalama SD		Lise N=29 Ortalama SD		Ünv+ N=60 Ortalama SD		F değeri (p)
	Sosyal içe dönüklük	0.73	1.30	0.87	1.48	1.32	
Somatik sorunlar	0.05	0.33	0.23	0.68	0.56	1.04	4.763 (0.010)
Anksiyete/depresyon	1.22	2.13	2.43	2.06	2.62	2.63	4.198 (0.017)
Sosyal sorunlar	0.76	0.79	0.73	0.98	1.28	1.25	3.799 (0.025)
Düşünce sorunları	0.02	0.16	0.43	0.97	0.40	0.66	4.326 (0.015)
Dikkat sorunları	0.57	0.96	1.50	2.03	1.28	1.99	10.461 (0.001)
Suçta Yönelik Davranışlar	0.27	0.45	0.56	0.89	1.07	1.02	8.161 (0.001)
Saldırgan davranışlar	2.16	2.61	4.30	4.21	4.88	4.07	6.055 (0.003)
İçe Yönelim	2.00	3.34	3.53	3.42	4.49	4.53	4.379 (0.015)
Dışa Yönelim	2.43	2.76	4.87	4.88	5.96	4.89	7.293 (0.001)
Toplam problem	6.35	7.00	12.97	11.96	17.5	13.6	10.233 (0.001)

Araştırmaya katılan çocukların Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinden aldıkları puanlar annelerinin eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında üniversite mezunu annelerin diğer annelere göre daha fazla sorun bildirdikleri (Toplam Problem $\bar{x}=17.5$) ve gruplar arasındaki farkın Sosyal İçerik Dönüklük ($p=0,18$) dışında İçerik Yönelim ($p=0,015$), Dışerik Yönelim ($p=0,001$) ve Toplam Problemden ($p=0,001$) anlamlı olduğu görülmektedir (Tablo 6). Ayrıca alt sosyo ekonomik düzey annelerin çocuklarının Toplam Problem puan ortalamasının $\bar{x}=6.35$ ile en düşük olduğu da görülmektedir. Bu durum eğitim düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarını yeterince değerlendiremediklerinin göstergesi olabileceği gibi bu ailelerin çocuklarını daha sorunsuz olarak algıladığını da gösterebilir.

Tablo 7: TRF Ölçeğinden Alınan Puanların Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı ve Anlamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	İlk+Orta N=37 Ortalama SD		Lise N=31 Ortalama SD		Ünv+ N=53 Ortalama SD		F değeri (p)
Sosyal içerik dönüklük	1.91	2.63	0.83	1.23	1.66	1.98	2.469 (0.089)
Somatik sorunlar	0.05	0.22	0.06	0.36	0.37	0.96	3.225 (0.043)
Anksiyete/depresyon	3.32	2.82	3.40	4.06	4.08	3.26	0.679 (0.509)
Sosyal sorunlar	1.27	1.98	0.90	1.60	1.70	2.31	1.506 (0.226)
Düşünce sorunları	0.24	0.64	0.17	0.59	0.45	0.87	1.695 (0.188)
Dikkat sorunları	4.46	5.87	2.13	2.31	4.49	5.77	2.313 (0.103)
Suçerik Yönelik Davranışlar	0.46	0.93	0.23	0.43	0.72	1.09	2.743 (0.069)
Saldırgan davranışlar	4.95	7.09	4.63	6.03	6.43	8.89	0.671 (0.513)
İçerik Yönelim	5.00	4.58	4.27	6.28	7.15	9.54	1.403 (0.250)
Dışerik Yönelim	5.40	7.86	4.87	6.26	7.15	9.54	0.878 (0.419)
Toplam problem	16.73	16.38	12.40	11.46	20.15	18.95	2.113 (0.125)

Tablo 7’de izlendiği gibi, öğretmenler annelerin öğrenim durumlarına göre üniversite mezunu annelerin çocuklarının Somatik Sorunlar alt testi puan ortalamalarının $\bar{x}=0.37$ olduğu bulunmuştur. Yine Somatik sorunlar alt testinde diğer grupların puan ortalamaları arasındaki farkın da anlamlı ($p=0.043$) olduğu görülmektedir. Üniversite ve üzerinde öğrenim gören annelerin çocuklarında somatik sorunlarının ortalama puanı anlamlı olarak daha yüksektir. Üniversite mezunu annelerin Tablo 6’da diğer annelerle karşılaştırdığında çocuklarının somatik sorunlarının ortalama puanları ($\bar{x}=0.56$) daha yüksektir ve gruplar arasında da anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=0,01$). Hem annelerin hemde eğitimcilerin çocukları benzer şekilde değerlendirmesi bu çocukların yoğun ve yaygın şekilde somatik sorunlar sergilediklerinin göstergesi olabilir.

Tablo 8: CBCL 4-18 Yaş Grubu Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinden Alınan Puanların Babaların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı ve Anlamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	İlk+Orta N=32 Ortalama SD		Lise N=29 Ortalama SD		Ünv+ N=60 Ortalama SD		F değeri (p)
	Sosyal içe dönüklük	0.53	0.98	0.86	1.50	1.35	
Somatik sorunlar	0.01	0.01	0.28	0.65	0.52	1.03	4.461 (0.014)
Anksiyete/depresyon	1.06	1.24	2.38	2.88	2.57	2.49	4.516 (0.013)
Sosyal sorunlar	0.59	0.71	1.00	1.25	1.16	1.12	3.025 (0.052)
Düşünce sorunları	0.02	0.17	0.41	0.98	0.37	0.64	3.339 (0.039)
Dikkat sorunları	0.63	0.91	1.55	2.09	2.05	1.99	6.554 (0.002)
Suçta Yönelik Davranışlar	0.31	0.53	0.69	0.96	0.93	1.16	4.142 (0.018)
Saldırgan davranışlar	2.31	2.54	4.31	4.77	4.58	3.78	3.978 (0.021)
İçe Yönelim	1.59	1.91	3.52	4.32	4.42	4.42	5.494 (0.005)
Dışa Yönelim	2.62	2.78	5.00	5.42	5.52	4.59	4.599 (0.012)
Toplam problem	6.06	5.50	13.28	13.72	16.40	12.92	8.213 (0.001)

Tablo 8’de görüldüğü gibi, ilkökul ve ortaokul öğrenimine sahip babalar çocuklarında, lise ve üniversite mezunu babalara göre daha az sorun bildirilmişlerdir. İlkokul mezunu babaların çocuklarının Toplam Problem puan ortalamaları $\bar{x}=6.06$, Lise mezunu babaların Çocuklarının Toplam Problem puan ortalamaları $\bar{x}=13.28$ ve üniversite mezunu babaların çocuklarının Toplam Problem puan ortalamalarının $\bar{x}=16.40$ olduğu bulunmuştur. Babaların eğitim düzeyine göre gruplar arası fark incelendiğinde, İçe Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problemde farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve üniversite mezunu babaların çocuklarını daha sorunlu olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Eğitim düzeyi anne ve babanın bilinçlilik düzeyi hakkında bize bilgi verebilir. Düşük eğitilmiş annelerin de benzer şekilde çocuklarını daha az sorunlu olarak algıladığını daha önce belirtmiştik. Anne ve babanın eğitimi çocuğunu yeterince değerlendirememesine de neden olan faktörlerden biri olarak düşünülebilir.

Tablo 9: TRF Ölçeğinden Alınan Puanların Babaların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı ve Anlamlılık Düzeyleri

Sorun Davranışlar	İlk+Orta N=32 Ortalama SD		Lise N=29 Ortalama SD		Ünv+ N=60 Ortalama SD		F değeri (p)
	Sosyal içe dönüklük	2.19	2.86	1.00	1.39	1.52	
Somatik sorunlar	0.06	0.24	0.24	0.99	0.25	0.68	0.841 (0.434)
Anksiyete/depresyon	3.47	3.17	3.48	3.13	3.90	3.55	0.242 (0.786)
Sosyal sorunlar	1.38	1.99	1.48	2.01	1.33	2.14	0.510 (0.950)
Düşünce sorunları	0.25	0.67	0.48	0.98	0.26	0.63	0.991 (0.374)
Dikkat sorunları	4.25	4.73	3.58	5.20	4.00	5.64	0.121 (0.886)
Suçta Yönelik Davranışlar	0.31	0.59	0.44	0.78	0.68	1.13	1.786 (0.172)
Saldırgan davranışlar	4.68	6.76	6.00	7.97	6.03	8.36	0.338 (0.714)
İçe Yönelim	5.34	5.00	4.69	4.30	5.57	4.73	0.341 (0.712)
Dışa Yönelim	5.00	7.17	6.45	8.55	6.72	9.09	0.442 (0.644)
Toplam problem	16.25	14.90	16.65	16.76	18.40	18.11	0.205 (0.815)

Tablo 9’da izlendiği gibi, öğretmenler babaların öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık bildirmemişlerdir ($p>0.05$). Öğretmenlerin değerlendirmelerine göre babaları ilkökul veya ortaokul mezunu olan çocukların Toplam Problem puan ortalamalarının $\bar{x}=16.25$, babaları lise mezunu olan çocukların Toplam Problem puan ortalamalarının $\bar{x}=16.76$ ve babaları üniversite mezunu olan çocukların Toplam Problem puan ortalamalarının $\bar{x}=18.40$ olduğu görülmektedir. Puan ortalamaları

dikakate alındığında öğretmenlerin babaları üniversite mezunu olan çocuklarda daha fazla sorun davranış bildirdikleri görülmektedir.

4. YORUM VE TARTIŞMA

Tablo 1’de görüldüğü gibi alt testlerde anne ve öğretmen arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde ($r=0.183 - 0.355$) düşük ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, Dışa Yönelim sorunlarında korelasyon katsayısının ($r=0.361$) İçe Yönelim sorunlarına ($r=0.238$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Toplam problemde ise orta düzeyde ($r=0.298$) anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Benzer şekilde pek çok araştırmacı aile ve öğretmenler arasındaki davranış değerlendirme ölçümlerini incelemektedir ve genellikle aile ve öğretmenler arasındaki uzlaşmanın derecesinin ortalamasının altında olduğunu belirtmektedirler. (Achenbach ve ark. 1987, Mitsis ve ark. 2000) Cai ve arkadaşları Çocuk ve Gençler için Değerlendirme Ölçeğini (CBCL) kullanarak düşük sosyoekonomik düzeyli Afrika kökenli Amerikalı okul öncesi dönem çocukların sorun davranışlarını aile ve eğitimcilerinin görüşlerine göre değerlendirmiştir. Aile ve eğitimcilerin problem davranışları değerlendirdikleri maddeler arasındaki korelasyonun düşük olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ailelerin eğitimcilerden çok daha fazla problem davranış bildirdiklerini bulmuşlardır (Cai ve ark. 2004).

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında,anneler İçe Yönelim ve Dışa Yönelime girmeyen Sosyal Sorunlar ($p=0.009$) ve Düşünce sorunları ($p=0.039$) alt ölçekleri açısından erkek çocukların kız çocuklara göre anlamlı düzeyde daha sorunlu olduklarını bildirmişlerdir. Anneler İçe Yönelim sorunları açısından cinsiyetler arasında farklılık bildirmezken ($p=0.352$), Dışa Yönelim sorunları açısından yine erkek çocukların daha sorunlu olduklarını bildirmişlerdir ($p=0.033$). Testin tümü açısından değerlendirildiğinde ise erkek çocukların kızlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları izlenmektedir ($p=0.043$). Araştırmacılar sorun davranışlar ve cinsiyet arasındaki ilişkinin önemli olduğunu belirtirler. Kazdin (1995)’e göre erkekler için daha fazla problem davranış bildirilir. Amerikan Psikiyatri Birliği (1994), özellikle dışa yönelim sorunlarının erkeklerde kızlara oranla daha yaygın olduğunu belirtir. Pek çok çalışmada erkeklerin kızlara oranla anlamlı derecede daha fazla problem davranış gösterdiğine ilişkin bulgulara işaret etmektedir (Duncan ve ark, 1994, Eiden 1999, Kaiser ve ark.2000, Lavigne ve ark. 1996). Annelerin erkek çocuklarını kızlara göre daha fazla sorunlu değerlendirmesinin nedenleri arasında cinsiyet farklılığından doğan aktivite düzeyi ve sosyal davranış örüntülerinin değerlendirilmesinin gerekliliği de düşünülebilir. Ayrıca babaların kız ve erkek çocukları hakkındaki değerlendirmelerinden de yararlanması önerilebilir.

Öğretmenlerin görüşleri değerlendirildiğinde ise, öğretmenler 6 yaş çocuklarında sorun davranışların cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediğini ($p=0.472$) bildirmişlerdir. Öğretmenlerin değerlendirmelerinde İçe Yönelimde kızlar, Dışa Yönelim de ise erkeklerin daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Erol ve ark., (1998) çalışmalarında 5-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin öğretmenlerinden elde edilen değerlendirmede kızların İçe Yönelim’de erkeklerin ise Dışa Yönelim’de daha yüksek puan aldıklarını bulmuştur. Çalışmamızın bulgusu ile bu bulgu paralellik göstermektedir.

Sosyoekonomik düzeye göre annelerin çocuklarını değerlendirmelerini incelediğimizde, alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarında, orta ve üst sosyo-ekonomik düzey annelere göre daha az sorun davranış belirttikleri bulunmuştur. Öğretmenlerin ise farklı sosyo-ekonomik düzey çocukların sorun davranışları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirttikleri bulunmuştur. Eğitimcilerin farklı sosyoekonomik düzey çocukların değerlendirmeleri arasında farklılığın olmaması ise eğitimcilerin tüm çocuklara eşit yaklaşımla ve objektif davrandıklarını gösterebilir. Brooks- Gunn ve arkadaşları (1997) düşük sosyoekonomik düzeydeki karmaşık faktörlerden dolayı çocuklardaki davranış sorunlarına ilişkin risk faktörlerinin belirlenmesinin çok zor olduğunu belirtmişlerdir. Düşük sosyoekonomik düzeydeki çocukların artan davranış problemlerinin nedeni çocukların, ailelerin ve sosyoekonomik yapının özelliklerinden kaynaklanabilir.

Annelerin eğitim düzeyi değişkenine göre yapılan karşılaştırmalarda, üniversite mezunu annelerin diğer annelere göre daha fazla sorun bildirdikleri ve gruplar arasındaki farkın Sosyal İçe

Dönüklük dışında, İçe Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problemde ($p<0.05$) anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu durum eğitim düzeyi düşük olan annelerin çocuklarını yeterince değerlendiremediklerinin göstergesi olabileceği gibi bu ailelerin çocuklarını daha sorunsuz olarak algıladığını da gösterebilir.

Öğretmenler ise, annelerin öğrenim durumlarına göre somatik sorunlar alt testinde anlamlı farklılık bildirmişlerdir ($p=0.043$). Üniversite ve üzerinde öğrenim gören annelerin çocuklarında somatik sorunlarının ortalama puanı anlamlı olarak daha yüksektir. Üniversite mezunu annelerin Tablo 6'da diğer annelerle karşılaştırdığında çocuklarının somatik sorunlarının ortalama puanları daha yüksektir ve gruplar arasında da anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Hem annelerin hemde eğitimcilerin çocukları benzer şekilde değerlendirmesi bu çocukların yoğun ve yaygın şekilde somatik sorunlar sergilediklerinin göstergesi olabilir.

Babaların eğitim düzeyi değişkenine göre, ilkokul ve ortaokul öğrenimine sahip babaların çocuklarında orta ve üst sosyo-ekonomik düzey babaların çocuklarına göre daha az sorun bildirilmiştir. Eğitim düzeyi anne ve babanın bilinçlilik düzeyi hakkında bize bilgi verebilir. Düşük eğitilmiş annelerin de benzer şekilde çocuklarını daha az sorunlu olarak algıladığını daha önce belirtmiştik. Anne ve babanın eğitimi çocuğunu yeterince değerlendirememesine de neden olan faktörlerden biri olarak düşünülebilir. Öğretmenler babaların öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık bildirmemişlerdir. Kargı ve Erkan (2004) okul öncesi dönem çocukların davranış sorunlarını inceledikleri çalışmalarında, ailelerin eğitim düzeylerini düşük ve yüksek gruplandırmış ve düşük eğitim düzeyine sahip ailelerin çocuklarında daha fazla sorun davranış belirttikleri bulmuşlardır. Çalışmamızın bulgusu bu bulgu ile paralellik göstermemektedir. Çalışmamızda ailelerin eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olarak ayrıntılı olarak incelenmiş ve eğitim düzeyi yüksek anne babaların çocuklarında daha fazla sorun bildirdikleri bulunmuştur. Bu nedenle ailenin eğitim düzeyinin farklı çalışmalarda incelenmesi önerilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tablo 3,5,7 ve Tablo 9 bir arada incelendiğinde eğitimcilerin değerlendirmelerinin çocukların cinsiyetinden ailelerinin eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzeyinden bağımsız olduğu görülmektedir. Tablo 2, 4,6 ve Tablo 8 bir arada incelendiğinde ise annelerin çocuklarını değerlendirmeleri sırasında çocuğun cinsiyetinin, ailenin sosyo ekonomik düzeyinin ve annenin ve babanın eğitim düzeyinin değerlendirmelerle yakından ilişkili olduğu açıkça görülmektedir.

Bu çalışma daha önce de vurgulandığı gibi çocukların davranış sorunlarının tek kaynaktan alınan bilgilerle değerlendirilemeyeceğinin göstergesidir. Annelerin sorun davranış olarak algıladığı bir alanın eğitimciler tarafından sorun olarak değerlendirilmediği yada tam tersinin mümkün olduğu bu çalışma ile gösterilmiştir. Erken dönemde çocukların değerlendirilmesinde çok kaynaklı ve çok ölçümlü değerlendirmelerden yararlanmak ve mümkünse gözlemler de yaparak sorun davranışların tesbit edilmesi ve sağaltımı için gerekli çalışmaların yapılması gereklidir.

Sadece altı yaş grubu çocukların çalışmaya alınması, kısıtlı bir örneklem grubunda çalışılması, ülkemizde üç yaşından itibaren okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların olması ve bu çalışmada sadece anasınıfına devam eden altı yaş grubu çocukların aileleri ve eğitimcilerinden bilgi alınması araştırmanın sınırlılıklarından bazılarıdır. Yapılacak diğer çalışmalarda belirtilen sınırlılıklardan yola çıkılarak daha kapsamlı çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Achenbach, T M., McConoughy, S H. ve Howell, C T. (1987). Child/adolescent behavioral and emotional problems: implications of cross-informant correlations for situational specificity. *Psychological Bulletin* 41, 213-232.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual mental disorders* Washington, DC: U.S.
- Briggs-Gowan, M. J., Carter, A. S. ve Schwab-Stone, M. (1996). Discrepancies among mother, child and teacher reports: Examining the contributions of maternal depression and anxiety. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 24, 749-765.
- Brooks-Gunn, J., Duncan, G. ve Abet, J. L. (1997). *Neighborhood poverty: Context and consequences for children*, 1 New York Russell Sage Foundation.
- Cai, X., Kaiser, A. P. ve Hancock, T. B. (2004). Parent and teacher agreement on child behaviour checklist items in a sample of preschoolers from low income and predominantly african american families, *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33 (2), 303-312.
- Duncan, G. J., Brooks-Gunn J. ve Klebanov P.K. (1994). Economic deprivation and early childhood development. *Child Development*, 65, 296-318.
- Eiden, R D. (1999). Exposure to violence and behaviour problems: The validation of a new inventory *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 1299-1344.
- Epkins, C. C.(1996). Parent ratings of children's depression, anxiety and aggression:A cross sample analysis of agreement and difference with child and teacher ratings. *Journal of Clinical Psychology*, 52, 599-608.
- Erol, N., Kılıç, C., Ulusoy, M., Keçeci, M. ve Şimşek, Z. (1998). *Türkiye ruh sağlığı profili raporu*. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü.
- Greenberg, M.T., Domitrovich, C. ve Bumberger, B. (2001). The prevention of mental disorders in school-aged children: Current issues state of the field. *Prevention and Treatment* (4),27-47. (Akt.Gökler, I.(2003). Türk Psikoloji Bülteni, 9, (30-31),114-119.
- Kaizer, A. E., Hancock, B. T., Cai, X., Foster, E.M. ve Hester P.P. (2000). Parent reported behavioral problems and language delays in boys and girls enrolled in Head Start Classrooms, *Behavioral Disorders*, 26, 26-41.
- Kazdin A. (1995). *Conduct disorders in childhood and adolescence*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kargı, E., Erkan, S. (2004). Okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarının psikolojik belirtiler yönünden incelenmesi (Ankara ili örneği). Hacettepe Üniversitesi *Eğitim Fakültesi Dergisi*,27,135-144.
- Kolko,D.J., Kazdin, A.E.(1993).Emotional/behavioral problems in clinic and nonclinical children:Correspondence among child, parent and teacher reports. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 34, 991-106
- Lavigne, J.V., Gibbons, R.D., Christoffel, K.K., Arend, R., Rosenbaum, D. et all. (1996). Prevalance rates and corralates of psyhiatric disorders among preschool children *Journal of the Americam Academy of Child And Adolescent Psychiatry* 35, 204-214.
- Mendez, J.L., Fantuzzo J. ve Cicchetti D. (2002). Profiles of social competence among low income African American preschool children, *Child Development*,73, 1085-1101.
- Mitsis, E. M., McKay K. E., Schulz, K. P., Newcorn, J. H., Halperin, J. M., (2000). Parent teacher concordance for DSM IV attention deficit hyperactivity disorder in clinic referred sample. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*,39, 308-313.
- Odom, S.L.(2000). Preschool inclusion: What we know and where we go from here. *Topics in Early Childhood Special Education*, 20, p:20-27. Akt. Kargı, E., Erkan, S. (2004). Okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarının psikolojik belirtiler yönünden incelenmesi (Ankara ili örneği). *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 135-144.
- Stormont, M. (2002). Externalizing behaviour problems in young children:Contributing factors and early intervention, *Psychology in Schools*, 39,127-138.
- Tomblin, J.B., Zhang, X., Buckwalter, P., Carts, H. (2000). The association of reading disability behavioral disorders and language impairment among second grade children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*,41 473-482.
- Youngstrom, E., Loeber, R. ve Stouthamer- Loeber M. (2000). Patterns and corralates of agreement between parent, teacher and male adolescent ratings of externalizing and internalizing problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 68, 438-450.

EXTENDED ABSTRACT

Early diagnosis and prevention programs are very important for the prevention of problem behaviors among preschool children. These programs play a vital role in the treatment of future problem behaviors.

There is emphasis on two main points when the mental health of children is concerned. These are child behavior itself and the perception and evaluation of this behavior by adults in the society (parents, teachers, clinicians and so on). Attitudes and beliefs of people in the society are the important factors that determine whether a child behavior is healthy or not. Furthermore, biological structure, cognitive functions and temper of the child as well as the expectations of adults and child-adult interaction affect child behavior (Weisz and Eastman, 1995 qtd. in Erol et al. 1998).

Researchers state that potential problem causing factors can be determined through analysis of the points on which parents and educators agree or do not agree. These factors are behaviors scales (Achenbach et al. 1987, Briggs-Gowan et al. 1996), age and clinical status (Epkins 1996, Kolko and Kazdin 1993), informative characteristics (Youngstrom et al. 2000) and socioeconomic level (Gagnon et al. 1992, Youngstrom et al. 2000).

Many researchers mention that behaviors problems in the preschool period can cause serious behavior problems (Duncan et al. 1994, Stormont 2002), social behavior problems (Mendez et al. 2002) and academic problems (Tombling et al. 2000) in following years.

This study intends to compare the evaluations of mothers and teachers about psychological symptoms of six-year old preschool children.

The sample of the study is composed of the mothers and teachers of 60 male (49,6%) and 61 female (50,4) children at the age of six. The data were collected from 9 teachers working in the nursery classes of 7 primary schools, and 121 mothers. The educational level of mothers are as follows: 37 mothers (30,8%) hold a primary school or middle school degree, 30 mothers (25%) hold a secondary school degree, and 53 mothers (44,2%) hold a university degree. The data about the educational level of fathers are as follows: 32 fathers (26,4%) graduated from either primary or middle school, 29 fathers (24,0%) graduated from secondary school, and 60 fathers (49,6%) graduated from university. The following data indicate socioeconomic level of families: 40 families (33,1%) are in the lower socioeconomic group, 39 families (32,2%) are in the middle socioeconomic group, and 42 families (34,7%) are in the upper socioeconomic group. Data collection instruments are Child Behavior Checklist for Ages 4-18 (CBCL/4-18) and Teacher's Report Form/5-18 (TRF /5-18). The analysis of correlation coefficients in the subtests of Child Behavior Checklist and Teacher's Report Form show that the significance level of the correlation is low and medium ($r=0.183$ $r= 0.355$, $p<0.05$). The correlation of coefficient is higher in Externalizing Problems ($r=0.361$) compared to Internalizing Problems ($r=0.238$). As for the Total Problem, there is a medium level of significance ($r=0.298$, $p<0.05$).

The scale results of mothers about the gender variable are as follows: The significance level of male children is higher than that of female children in Social Problems other than Externalizing and Internalizing Problems ($p=0.009$), and in Thought Problems ($p=0.039$). In view of mothers' results, there is no difference by gender in Internalizing Problems ($p=0.352$) whereas the significance level of male children is higher than that of female children in Externalizing Problems ($p=0.033$). The scores of male children is significantly higher than those of female children for the whole test ($p=0.043$). Teachers reported that there is not a statistically difference in problems behaviors of six-year old children by gender ($p=0.472$). In teachers' evaluations, female children's score is higher in Internalizing and male students' score is higher in Externalizing Problems.

The evaluations of mothers by the socioeconomic level generate the following results: The mothers from lower socioeconomic groups reported fewer problem behaviors compared to the mothers from middle and higher socioeconomic groups. Teachers did not report any significant correlation between the problem behaviors of children and their socioeconomic level ($p=0.240$).

The comparison by educational level of mothers demonstrates that mothers with a university degree report more problem behaviors compared to the other mothers, and the difference among groups is more significant in Internalizing – except for Social Internalizing, Externalizing and Total Problem ($p<0.05$). Teachers' answers reveal a significant difference in Somatic Problems subtest by educational level of mothers ($p=0.043$). The mean score of Somatic Problems is significantly higher in the children of mothers holding a university degree. Teachers report more problem behaviors in the children of fathers holding a primary or middle school degree than the children of fathers from middle or higher socioeconomic groups. Teachers have not reported a significant difference by educational level of fathers.

It is found out that the evaluations of teachers are independent from gender of children as well as educational and socioeconomic level of families. However, mothers' evaluations are closely related with gender of children and educational and socioeconomic level of families.

This study attempts to demonstrate that problem behaviors of children cannot be evaluated on the basis of information from a single resource. It is seen that any area that mothers define as a problem behavior is not perceived as a problem by teachers or vice versa. It is required to make use of multiple resources and multiple tests to evaluate children, to determine problem behaviors through methods including observation, and to treat problem behaviors.